

ЛІТЕРАТУРА

1. Гражданское право Украины: В 2-х ч. -Ч.1 /Под ред. А.А. Пушкіна, В.М. Самойленко. -Х.: Основа, 1996. -440 с.
2. Камышанский В.П. Ограничения права собственности: Дисс... докт. юрид. наук: 12.00.03. -М., 2003. -357 с.
3. Михайленко О.О. Речово-правові обмеження права приватної власності за стародавнім римським та сучасним цивільним правом України: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 /НЮА ім. Ярослава Мудрого. -Запоріжжя, 2003. -207 с.
4. Локк Д. Избранные философские произведения. -Т.2. -М.: Юридическая литература, 1960. -464 с.
5. Мейер Д. И. Русское гражданское право. -Ч.2. -М: Статут, 1997. -454 с.
6. Камышанский В.П. Ограничения права собственности: Автореф. дис... докт. юрид. наук. -СПб.: Санкт-Петербургск. ун-т МВД России, 2000. -48 с.

7. Мічурін Є.О. Еволюція цивілістичних поглядів щодо обмежень майнових прав фізичних осіб на нерухомість. -К.: Ін-т приватного права та підприємництва АПРн України, 2006. -44 с.
8. Бару М.И. О ст. 1 ГК // Советское государство и право. -1958. -№ 12. -С.118.
9. Соколова А.А. Право муниципальной собственности и его ограничения: Дисс... канд. юрид. наук: 12.00.03. -М., 2003. -208 с.
10. Дождев Д.В. Римское частное право. -М.: Норма-Инфра-М., 1999. -686 с.
11. Мережко А.А. Договор в частном праве. -К.: Юстиниан, 2003. -234 с.
12. Миронец Е.Е. Изменение и расторжение договора по гражданскому законодательству Российской Федерации: Дисс... канд. юрид. наук: 12.00.03. -М., 2003. -204 с.

Надійшла до редколегії 23.10.2006

МИЧУРИН Е.А. ПРЕДПОСЫЛКИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ОГРАНИЧЕНИЙ ИМУЩЕСТВЕННЫХ ПРАВ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ

Исследованы предпосылки возникновения ограничений имущественных прав физических лиц, подчеркивается их естественный характер, развито положения об исключительности и обоснованности ограничений имущественных прав физических лиц.

MICHURIN E.A. PRECONDITION IN OCCURRENCE RESTRICTIONS FOR PROPERTY RIGHTS OF PHYSICAL PERSONS

Preconditions in occurrence restrictions for property rights of physical persons are investigated; their natural character is emphasized, advanced positions about exclusiveness and validity of restrictions of property rights of physical persons.

О.М. МУЗИЧУК

канд. юрид. наук

Харківський національний університет внутрішніх справ

УДК 349.3-057.36

ПІЛЬГИ ТА КОМПЕНСАЦІЇ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛУ ОВС

З'ясується семантична сутність таких категорій, як "пільги" та "компенсації", проводиться розмежування між ними, виокремлюються їх види.

Одними із видів соціально-правового захисту персоналу ОВС є пільги та компенсації, значення яких важко переоцінити в умовах низького рівня заробітної плати. Передбачення пільг та компенсацій у системі соціально-правового захисту персоналу ОВС покликано підвищити соціальну забезпеченість персоналу ОВС, компенсувати особливості проходження ними служби, які пов'язані із ризиком для життя та здоров'я, значними фізичними, психологічними та емоційними переваженнями. Під час розгляду сутності та окремих видів державно-службових відносин, суб'єктами яких є персонал ОВС, до проблема-

тики пільг та компенсацій частково звертались М. Ануфрієв, О. Бандурка, Н. Болотіна, І. Голосніченко, М. Іншин, Р. Каложний, Ю. Кравченко, О. Лавриненко, К. Мельник, В. Петков, В. Плішкін та ін. Водночас, окремі теоретичні та практично-прикладні питання з проблематики пільг та компенсацій персоналу ОВС досліджені недостатньо, тому існує об'єктивна потреба наукового пошуку у цих напрямках. Метою цієї статті є удосконалення соціально-правового захисту працівників ОВС шляхом уточнення сутності таких його складових, як пільги та компенсації, надання пропозиції про внесення змін та доповнень до

чинних нормативних актів із цих питань. Зокрема, тут ми плануємо вирішити такі завдання: з'ясувати семантичну сутність категорій "пільги" та "компенсації"; визначити їх види і особливості, сформулювати поняття; запропонувати зміни та доповнення до чинних нормативно-правових актів із досліджуваних питань. Новизна роботи визначається виокремленістю та аналізом видів пільг і компенсацій, проведенням їх розмежування, визначеністю особливостей та наданими пропозиціями щодо удосконалення їх правового регулювання.

Щодо з'ясування семантичної сутності самих категорій "пільги" та "компенсації", то відразу ж зазначимо, що законодавче та підзаконне їх визначення на сьогодні відсутнє. В одному із тлумачних словників української мови під пільгами розуміється "повне або часткове звільнення від дотримання встановлених законом загальних правил, виконання яких-небудь обов'язків" [1, с.438], а під компенсаціями "відшкодування, зрівноважування, винагорода за що не будь, а також сума, яку сплачують як відшкодування, винагороду; покриття витрат" [1, с.269]. З приведеного можна зробити висновок, що синонімом слова "пільга" є "перевага", а слова "компенсація" – "відшкодування", тобто це поняття не тотожні, спільним між ними є лише те, що вони є видами соціально-правового захисту.

У науковій літературі пільги визначаються як "надання певному колу суб'єктів, по-перше, переваг перед іншими громадянами (юридичними особами) в отриманні майнових, фінансових, правових та інших благ, або по-друге, переваг перед іншими громадянами (юридичними особами) відносно їх вивільнення від обтяжуючих майнових, фінансових, правових та інших обов'язків" [2, с.408]. Погоджуємось у цілому з таким визначенням, з одного боку, з другого - хочемо зауважити недоцільність одночасного розгляду О.В. Лавриненком переваг, які мають працівники ОВС під час виконання службових завдань, тобто їх прав та пільг у прямому їх розумінні [2, с.409-415].

Що стосується компенсацій, то під ними, як правило, розуміють "виплати, що мають за мету компенсувати працівнику понесені ним матеріальні витрати у зв'язку з виконанням ним трудових обов'язків" [3, с.354], або "виплати роботодавців, право на отримання яких виникає у персоналу у зв'язку з витратами, зробленими при виконанні трудових обов'язків, якщо ці витрати не викликані порушенням роботодавцями прав персоналу" [4, с.33].

Як у нормативно-правових актах, так і у науковій літературі часто вживаною є категорія "гарантія", під якою, як правило, розуміється "випадки, коли працівник безпосередньо не виконує своїх трудових обов'язків, але за ним зберігається і йому виплачується середня заробітна плата" [3, с.353]. Однак, беручи до уваги те, що такі гарантії носять компенсаційний характер, то вони, на нашу думку, охоплюються іншою категорією – "компенсацією". Більш того, у деяких випадках важко провести розмежування між окремими видами компенсаційних виплат, які в одному випадку називаються гарантіями, а у іншому компенсаціями.

У Кодексі законів про працю України передбачено окрему главу, яка називається "Гарантії і компенсації", але необхідно зазначити і те, що інші глави цього законодавчого акту також містять окремі статті, які регулюють умови та порядок виплати компенсацій, зокрема ст.72 "Компенсація за роботу у вихідний день", ст.83 "Трошова компенсація за невикористані щорічні відпустки", ст.164 "Компенсаційні виплати за невиданий спеціальний одяг і спеціальне взуття" [5]. Теж саме стосується і пільг, право-

вому регулюванню яких присвячено декілька статей КЗпП, які розпорочені по різних його Главам, зокрема Глава XIV "Пільги для персоналу, які поєднують роботу з навчанням", ст.9-1 "Додаткові порівняно з законодавством трудові і соціально-побутові пільги", ст.145 "Переваги і пільги для персоналу, які успішно і сумлінно виконують свої трудові обов'язки" та ін. Звідси пропонуємо ці статті помістити у Главі XVIII, яка повинна називатися "Гарантії, пільги та компенсації".

Аналіз теоретичних положень з досліджуваних питань та практики правового регулювання пільг та компенсацій надав змогу визначити пільги персоналу ОВС як один з видів їх матеріального забезпечення, який отримав нормативне закріплення, а їх змістом є матеріальні переваги персоналу ОВС перед іншими суб'єктами трудових відносин, з одного боку, та їх звільнення від виконання деяких із обов'язків майнового характеру – з другого. Зазначимо і те, що такі переваги не слід плутати (ототожнювати) із правами персоналу ОВС, які є водночас їх повноваженнями. Наприклад, такі переваги персоналу міліції, як можливість перевіряти у громадян при підозрі у вчиненні правопорушень документи, затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях осіб, складати протоколи про адміністративні правопорушення, провадити особистий огляд, огляд речей, вилучення речей і документів, застосовувати інші передбачені законом заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення та інші, не є пільгами, хоча вони і надають працівнику міліції значні переваги порівняно з іншими суб'єктами правовідносин.

Що стосується компенсацій як одного з видів матеріального забезпечення персоналу ОВС, то під ними ми пропонуємо розуміти виплати, що мають за мету компенсувати йому понесені матеріальні витрати у зв'язку з виконанням службово-трудова обов'язків.

На нашу думку, за основу розмежування пільг та компенсацій персоналу ОВС необхідно взяти їх призначення (завдання), яке вони виконують. Так, основним призначенням компенсацій є відшкодування витрат персоналу ОВС під час їх службово-трудова відносин, а призначенням пільг - надання певних переваг та звільнення від деяких обов'язків. Спільним між ними є те, що вони є окремими видами матеріального забезпечення персоналу ОВС. Отже, основним (головним) призначенням пільг та компенсацій є підвищення рівня соціальної захищеності персоналу ОВС.

Розглянувши вище загальні теоретико-правові аспекти розуміння пільг та компенсацій, запропонувавши власні їх визначення та провівши між ними розмежування, перейдемо до безпосередньої характеристики їх окремих видів. Спочатку пільг, пізніше компенсацій. Так, до пільг персоналу ОВС (звичайно осіб рядового та начальницького складу) необхідно віднести такі:

1. Пільги під час вступу до вищих навчальних закладів системи ОВС. Так, відповідно до п.5.8 Правил відбору та прийому до вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України, затверджених наказом МВС від 13.03.2006 р. № 239, передбачено, що "зараховуються на навчання поза конкурсом при одержанні вступних позитивних оцінок: особи рядового і молодшого начальницького складу органів внутрішніх справ у разі їх вступу на денну форму навчання; випускники училищ професійної підготовки системи МВС України, які закінчили навчання з відзнакою. Кількість місць для цих осіб устанавлюється приймальною комісією вищого навчального закладу МВС

України і не повинна перевищувати 40 % від загального обсягу державного замовлення, доведеного вищому навчальному закладу” [6]. А у п. 5.9 цих Правил зазначено, що за однакової кількості набраних балів перевага при зарахуванні до навчального закладу надається... кандидатам, які працюють на посадах дільничних інспекторів міліції, слідчих, помічників слідчих і вступають на навчання за заочною формою [6].

2. Пільги при розподілі житла, встановленні квартирних телефонів, влаштуванні дітей у дошкільні заклади, вирішенні інших питань соціально-побутового забезпечення у порядку, передбаченому законодавством України (ст.22 Закону України “Про міліцію”) [7].

3. Надання місцевими радами, відповідними міністерствами та відомствами жилої площі працівникам міліції, в тому числі працюючим на транспорті, у першочерговому порядку (ст.22 Закону України “Про міліцію”).

4. Надання працівникам міліції та членам їх сімей 50-процентної знижки по оплаті жилої площі, комунальних послуг, а також палива (ст.22 Закону України “Про міліцію”).

5. Забезпечення персоналу міліції, які живуть і працюють у сільській місцевості та в селищах міського типу, і члени їх сімей, які проживають з ними, безплатно житлом з опаленням і освітленням за встановленими нормами (ст.22 Закону України “Про міліцію”).

6. Збереження права на пільги за Законом України “Про міліцію” працівниками міліції, звільненими зі служби за віком, хворобою або вислугою років (ст.22 Закону України “Про міліцію”).

7. Одержання працівниками міліції права на кредити на індивідуальне і кооперативне житлове будівництво в розстрочку на 20 років з погашенням 50 процентів наданої позики за рахунок відповідних фондів Міністерства внутрішніх справ України і місцевих бюджетів (ст.22 Закону України “Про міліцію”).

8. Пільги працівникам ОВС, які передбачені Законом України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” і продовжують проходити службу, зокрема: безплатне придбання ліків за рецептами лікарів; першочергове обслуговування у лікувально-профілактичних закладах та аптеках; позачергове щорічне безплатне надання санаторно-курортних путівок або одержання за їх бажанням грошової компенсації в розмірі середньої вартості путівки в Україні; переважне право залишення на роботі при вивільненні персоналу у зв'язку із змінами в організації діяльності і праці, в тому числі при ліквідації, реорганізації або перепрофілюванні ОВС, скороченні чисельності або штату персоналу, а також на працевлаштування; позачергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов; 50-відсоткова знижка плати за користування житлом (квартирної плати), телефоном (в тому числі щодо оплати послуг електрозв'язку за місцеві телефонні розмови з квартирних телефонів при похвилинному обліку їх тривалості) та комунальними послугами (водопостачання, газ, електрична, теплова енергія та інші послуги) ними і членами їх сім'ї у жилих будинках (квартирах) усіх форм власності в межах норм, передбачених законодавством; позачергове безплатне забезпечення автомобілем; безплатне користування всіма видами міського та приміського транспорту (крім таксі, в яких число посадочних місць для пасажирів не більше 9) на території України; безплатний проїзд один раз на рік до будь-якого пункту України і назад автомобільним або

повітряним, або залізничним, або водним транспортом з правом першочергового придбання квитків; вступ поза конкурсом до державних вищих закладів освіти, професійно-технічних закладів освіти та на курси для професійного навчання з обов'язковим наданням гуртожитку на час навчання тим, хто не має житла, і гарантованою виплатою стипендії, підвищеної на 100 процентів, незалежно від місця навчання на території України; позачергове встановлення телефону з оплатою 50 процентів вартості його встановлення та інші [8].

9. Працівники ОВС - жінки користуються всіма пільгами, передбаченими законодавчими актами України з питань соціального захисту жінок, охорони материнства і дитинства. Ці пільги поширюються на батьків з числа персоналу ОВС, які виховують дітей без матері (у разі її смерті, позбавлення батьківських прав, на час перебування у лікувальному закладі та в інших випадках відсутності материнського піклування про дітей) (ст.11 Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”) [9]. У п.17 Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ України зазначено, що вагітні жінки і матері з числа осіб рядового і начальницького складу користуються всіма правами і пільгами, встановленими законодавством [10].

10. Особам, звільненим з ОВС і визнаним інвалідами внаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних під час виконання обов'язків військової служби, або захворювання, одержаного під час проходження служби, жилі приміщення в населених пунктах, обраних ними для проживання з урахуванням встановленого порядку, надаються позачергово за рахунок ОВС або органів виконавчої влади, в яких вони перебувають на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов (ст.12 Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”).

11. За працівниками ОВС, які мають вислугу 20 років і більше, у разі їх направлення для проходження служби за межі України або переведення на службу до місцевості, що зазнала інтенсивного радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, бронюється жила площа, яку займали вони та члени їх сімей, на весь час їх перебування за межами України чи в зазначеній місцевості (ст.12 Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”).

12. Особам, звільненим з ОВС, які стали інвалідами під час проходження служби, надається 50-відсоткова знижка плати за встановлення і користування квартирним телефоном (ст.12 Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”).

13. Працівникам ОВС, які успішно й сумлінно виконують свої службово-трудова обов'язки, надаються в першу чергу переваги та пільги в галузі соціально-культурного і житлово-побутового обслуговування (путівки до санаторіїв та будинків відпочинку, поліпшення житлових умов і т. ін.). Таким працівникам надається також перевага при просуванні по службі (ст.145 КЗпП).

14. Пільги працівникам ОВС, які поєднують роботу з навчанням (Глава XIV КЗпП). У п.16 Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ України зазначено, що особи рядового і начальницького складу можуть навчатися у вечірніх (змінних) середніх загальноосвітніх школах, навчальних закладах системи Міністерства внутрішніх справ, а також на заочних і вечірніх факультетах (відді-

леннях) вищих навчальних закладів інших міністерств і відомств. При цьому їм надаються пільги, встановлені законодавством для слухачів і студентів [10].

15. За особами рядового і начальницького складу, звільненими в запас або відставку за віком, через хворобу, скороченням штатів або обмеженим станом здоров'я, які мають вислугу 20 років і більше (в пільговому обчисленні), та членами їх сімей зберігається право на медичне обслуговування та санаторно-курортне лікування в медичних закладах, санаторіях і будинках відпочинку системи Міністерства внутрішніх справ (п.19 Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ України) [10].

16. Пільги щодо обчислення вислуги років працівникам ОВС, а також тим, які брали участь в операціях Миротворчих Сил ООН (Про пільги щодо обчислення вислуги років військовослужбовцям Збройних Сил України, які брали участь в операціях Миротворчих Сил ООН: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.01.1993 р. № 30), проходять службу в оперативно-розшукових підрозділах, службі дільничних інспекторів міліції та інших підрозділах, в яких передбачено пільгове обчислення вислуги років відповідно до Порядку обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та членам їхніх сімей.

З приведеного можна зробити висновок, що пільги персоналу ОВС можуть мати як зовнішнє, так і внутрішнє спрямування. Зовнішнє - це переваги, які надаються працівникам ОВС у порівнянні із цивільними особами; внутрішнє - у порівнянні з іншими працівниками ОВС. Як не дивно, але пільги персоналу ОВС можна також класифікувати і за таким критерієм, як практичне їх надання. Відповідно до цього критерію, усі передбачені правовими актами пільги можна поділити на дві групи: 1) ті, які реально надаються (виконуються); 2) ті, які призупинені (відмінені, скасовані тощо). На жаль, останніх набагато більше. Вже не один рік як у періодичних ЗМІ, так і у спеціальній науковій літературі обговорюється пропозиція щодо цілковитого скасування усіх передбачених пільг для персоналу міліції і заміною їх адресною допомогою або значним підвищенням грошового забезпечення. Таку пропозицію підтримуємо і ми, однак за умови, що спочатку буде реалізована компенсація за втрачені пільги, а лише потім їх скасування (відміна), а не навпаки, як це уже мало місце у минулому. Тим більше, що заміна пільг на адекватне грошове забезпечення є позитивною практикою переважної більшості розвинених країн світу.

Щодо компенсації, які надаються працівникам ОВС, то їх, на нашу думку, за таким критерієм, як вид нормативно-правового регулювання (а саме, яким правовим актом вони передбачені) доцільно поділити на дві групи: 1) ті, які передбачені у КЗпП; та 2) ті, які передбачені іншими законодавчими та підзаконними актами. Однак слід зазначити і те, що деякі із компенсацій передбачені КЗпП у подальшому деталізуються окремими підзаконними нормативними актами.

До компенсацій, на нашу думку, необхідно віднести такі: 1) компенсації для персоналу ОВС на час виконання ними державних або громадських обов'язків; 2) компенсації при переїзді на роботу в іншу місцевість; 3) компенсації при службових відрядженнях; 4) компенсації для персона-

лу ОВС, які направляються для підвищення кваліфікації; 5) компенсації для персоналу ОВС, що направляються на обстеження до медичного закладу; 6) компенсація за роботу у вихідний день; 7) грошова компенсація за невикористані щорічні відпустки; 8) компенсація за невиданий спеціальний одяг і спеціальне взуття; 9) компенсація працівникам ОВС, які використовують у службових цілях особистий транспорт; 10) компенсація збитків, завданих майну працівника ОВС чи його близьким родичам у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків; 10) компенсація за каліцтво, закладене працівникові міліції при виконанні службових обов'язків, а також інвалідності, що настала у період проходження служби або не пізніше як через 3 місяці після звільнення зі служби чи після закінчення цього строку, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце у період проходження служби; 11) компенсація за піднайом (найом) жилого приміщення працівником ОВС; 12) компенсація за несення служби працівниками ОВС на територіях радіоактивного забруднення, або їх перебування у відрядженні на територіях радіоактивного забруднення; 13) компенсація особам рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ за службу понад установленний законодавством робочий час.

Беручи до уваги те, що умови та порядок надання пільги та компенсації працівникам ОВС регулюється великою кількістю нормативних актів, які мають різну юридичну силу та приймалися у різний час, необхідним вважаємо розроблення та прийняття відповідної Інструкції, яка визначала б види, умови та процедуру надання пільг та компенсацій працівникам ОВС. Така Інструкція повинна містити: визначення понять "пільги" та "компенсації"; перелік їх видів із зазначенням нормативного акту, який передбачає їх надання; процедурні аспекти їх надання (умови, порядок, терміни тощо). Вважаємо, що прийняття такої Інструкції удосконалив правозастосовчу практику з надання пільг та компенсацій, а отже унеможливить зловживання у цій сфері керівниками ОВС та працівниками фінансово-економічних підрозділів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тлумачний словник української мови /Укладачі Ковальова Т.В., Коврига Л.П. -Харків: Синтекс, 2005. -672 с.
2. Лавриненко О.В. Правовая и социальная защита работников органов внутренних дел Украины. -Х.: "Знание", 1999. -590 с.
3. Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник. -Х: Консум, 1998. -480 с.
4. Сонін О.Є. Компенсація за трудовим правом: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.05 /НЮАУ імені Ярослава Мудрого. -Харків, 2003. -190 с.
5. Кодекс законів про працю України // ВВР УРСР. - 1971. -Додаток до № 50. -Ст.375.
6. Наказ МВС України «Правила відбору та прийому до вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України» від 13.03.2006 р., № 239.
7. Закон України "Про міліцію" від 20.12.1990 р. // ВВР УРСР. -1991. -№ 4. -Ст.20.
8. Закон України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" від 28.02.1991 р. // ВВР України. -1991. -№ 16. -Ст.200.
9. Закон України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" від 20.12.1991 р. //

ВВР України. –1992. –№ 15. –Ст.190.

10. Постанова Кабінету Міністрів УРСР “Про затвердження Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ Украї-

ни” від 29.07.1991 р., № 114.

Надійшла до редколегії 22.10.2006

МУЗЫЧУК А.Н. ЛЬГОТЫ И КОМПЕНСАЦИИ В СИСТЕМЕ СОЦИАЛЬНО-ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ ПЕРСОНАЛА ОВС

Выясняется семантическая сущность таких категорий, как «льготы» и «компенсации», проводится размежевание между ними, выделяются их виды.

MUZYCHUK A.N. PRIVILEGES AND INDEMNIFICATIONS IN SYSTEM OF THE SOCIAL-LEGAL PROTECTION OF LAW-ENFORCEMENT AGENCY PERSONNEL

The semantic essence of such categories as “privileges” and “indemnifications”, delimitation between them will be carried out is found out, their kinds are allocated.

УДК 351.74+17.022(477)

А.А. СЕРГЕЕВ

Харківський національний університет внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ У РАЗІ ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА НЕДОТОРКАНИСТЬ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОВС УКРАЇНИ¹

Уточнена сутність поняття офіційної оцінки діяльності працівників ОВС, визначено особливості цивільно-правового захисту їх честі, гідності та ділової репутації.

Встановлюючи межу між конструктивною критикою діяльності органів МВС та порушенням особистих немайнових прав, треба звернути увагу на такі особливості, як безадресні висловлювання у будь-якому вигляді (усно, письмово, через засоби масової інформації, електронну мережу Інтернет та ін.) щодо оцінки діяльності, які ображають працівника, розповсюдження відомостей про його особисте життя та будь-яка інша інформація, яка, на його думку, не відповідає дійсності. Безадресність, у даному випадку, використовується у розумінні узагальнення оцінки діяльності, а не конкретизації.

Актуальність статті зумовлена глибинними перетвореннями у державі, пов'язаними зі змінами соціальної оцінки діяльності МВС України та захистом права на недоторканість честі, гідності та ділової репутації працівників ОВС у разі їх порушення. Метою роботи є дослідження поняття офіційної оцінки діяльності працівників ОВС та особливості цивільно-правового захисту честі, гідності та ділової репутації працівників ОВС; її новизна визначається уточненням сутності таких категорій, як “моральна шкода”, “честь”, “гідність” та “ділова репутація” працівників ОВС.

Офіційну оцінку діяльності працівників ОВС, відповідно до Конституції України [1], Закону України “Про міліцію” [2] та Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ Української РСР [3], може давати керівництво МВС України, Кабінет Міністрів України, Президент України та інші особи, які мають на це відповідні повноваження. Дана інформація вважається офіційною. Перекручування такої

інформації, тобто подання її у вигляді, який не відповідає похідному значенню, переслідується за законодавством України, як подання свідомо неправдивої інформації.

Закон України “Про інформацію” [4] до основних видів інформації відносить: статистичну; адміністративну; масову; про діяльність державних органів влади та органів місцевого і регіонального самоврядування; правову; про особу; довідково-енциклопедичного характеру; соціологічну, а до офіційної інформації, за визначенням, відносяться: статистична, адміністративна, інформація про діяльність державних органів влади та органів місцевого і регіонального самоврядування.

Згідно п.4 ст.14 Закону України “Про інформацію”, поширення інформації - це розповсюдження, обнародування, реалізація у встановленому законом порядку документованої або публічно оголошеної інформації.

Відповідно до роз'яснень, викладених у п.6 постанови Пленуму Верховного Суду України “Про застосування судами законодавства, що регулює захист честі, гідності та ділової репутації громадян та організацій” від 28.09.1990 р. за № 7 [5], відповідачем у справі може бути фізична або юридична особа, яка поширила інформацію, що ганьбить позивача. Якщо така інформація опублікована у пресі або поширена іншими засобами масової інформації (по радіо, телебаченню), суд притягує, як відповідачів, автора та відповідний орган масової інформації, а саме: редакцію, агентство, інший орган, що здійснював випуск інформації.

Складність питання, що стосується приниження честі, гідності та ділової репутації працівників ОВС, полягає у тому, що воно безпосередньо пов'язане з поняттям “порушення моральних принципів”. Універсальних моральних принципів не існує, тому оцінки існування й характеру зазначених принципів учасників комунікативного акту

¹ Первинна рекомендація з напрямку досліджень: докт. юрид. наук Венедіктов В.С. (ХНУВС).